

WYROK Z DNIA 21 GRUDNIA 2006 R.

WA 34/06

Córcie niesłusznie skazanego, który następnie został uniewinniony i zmarł, nie przysługuje prawo do zadośćuczynienia za krzywdę doznaną osobiście w związku ze skazaniem ojca ani na podstawie art. 8 ust. 1 w zw. z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 148 ze zm.), ani na podstawie art. 556 § 1 k.p.k.

Przewodniczący: sędzia SN J. Rychlicki.

Sędziowie SN: M. Buliński (sprawozdawca), A. Tomczyk.

Prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej: płk. J. Żak.

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Marii K., o zasądzenie odszkodowania z tytułu niesłusznego skazania jej nieżyjącego ojca Krzysztofa A. po rozpoznaniu w Izbie Wojskowej na rozprawie w dniu 21 grudnia 2006 r. apelacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawczynie od wyroku Wojskowego Sądu Okręgowego w P. z dnia 10 października 2006 r.,

z m i e n i ł zaskarżony wyrok przez zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczynie Marii K. kwoty 120 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego pełnomocnika, zaś w pozostałej części wyrok ten u t r z y m a ł w mocy (...).

Z U Z A S A D N I E N I A:

Wyrokiem Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 5 czerwca 1953 r. st. szer. Krzysztof A. został skazany za popełnienie przestępstwa określonego w art. 29 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz. U. z 1946 r. Nr 30, poz. 192) na karę 5 lat więzienia, złagodzoną na podstawie amnestii o 1/3, tj. do wysokości 3 lat i 4 miesięcy. Orzeczoną karę Krzysztof A. odbywał od dnia 1 maja 1952 r. do dnia 15 maja 1956 r.

Wojskowy Sąd Okręgowy w P. postanowieniem z dnia 22 listopada 2004 r. nie uwzględnił wniosku Zofii D. (żony Krzysztofa A.) o stwierdzenie nieważności powyższego wyroku w trybie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 ze zm.). Orzeczenie to zostało utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2005 r. Kasację pełnomocnika wnioskodawczyni od tego postanowienia oddalił Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 6 września 2005 r.

Sąd Najwyższy – po rozpoznaniu kasacji wniesionej przez Zastępcę Prokuratora Generalnego Naczelnego Prokuratora Wojskowego na korzyść skazanego od wyroku Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 5 czerwca 1953 r. – wyrokiem z dnia 8 listopada 2005 r. uchylił zaskarżony wyrok i uniewinnił Krzysztofa A. od popełnienia zarzucanego mu czynu określonego w art. 29 m.k.k.

W dniu 20 marca 2006 r. wpłynął do Wojskowego Sądu Okręgowego w P. wniosek pełnomocnika Marii K. o odszkodowanie za niesłuszne skazanie jej ojca, na podstawie art. 552 § 1 k.p.k. i art. 555 § 1 k.p.k. (taką podstawę prawną wniosku wskazał pełnomocnik wnioskodawczyni), łącznie w kwocie 1 071 884 zł. Pismem procesowym z dnia 2 października

2006 r. pełnomocnik wnioskodawczynie rozszerzył żądanie odszkodowania w zakresie pkt 1 wnosząc o zasądzenie z tego punktu odszkodowanie w kwocie 467 225 zł zamiast pierwotnie żądanej kwoty 444 084 zł.

Wyrokiem z dnia 8 października 2006 r. Wojskowy Sąd Okręgowy w P. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczynie kwotę 131 072,58 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia prawomocności tego wyroku tytułem odszkodowania za niesłuszne skazanie ojca wnioskodawczynie.

Apelację od tego wyroku wniósł pełnomocnik wnioskodawczynie, zarzucając temuż orzeczeniu:

„1. naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 556 § 1 pkt 1 k.p.k. przez przyjęcie, iż wnioskodawczynie należy się jedynie $\frac{1}{4}$ (jedna czwarta) wynagrodzenia, jakie uzyskiwałby jej niesłusznie skazany ojciec, podczas gdy przepis ten, stanowiąc o przysługującym osobie uprawnionej odszkodowaniu za utratę należnego z mocy przepisów ustawy utrzymania, wskazuje na konieczność – zgodnie z przyjętą w polskim systemie prawnym zasadą pełnego naprawienia szkody – uwzględnienia utraconego przez uprawnioną utrzymania, na które składa się całe możliwe do uzyskania przez niesłusznie skazanego wynagrodzenie, jakie wzbogaciłoby masę majątkową osoby uprawnionej,

2. naruszenie przepisów art. 32 ust. 1 oraz art. 77 ust. 1 Konstytucji RP poprzez odmowę przyznania wnioskodawczynie zadośćuczynienia za niesłuszne skazanie jej ojca w oparciu o treść art. 556 § 1 k.p.k. w sytuacji, gdy przepis ten narusza konstytucyjną zasadę równości obywateli wobec prawa oraz zasadę wynagrodzenia szkody wyrządzonej obywatelowi przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej, gdyż uniemożliwia on dochodzenie zadośćuczynienia osobie uprawnionej po śmierci niesłusznie skazanego, podczas gdy jednocześnie przepisy kodeksu cywilnego przewidują możliwość dochodzenia przez osoby uprawnione zarówno

odszkodowania za szkodę, jak i zadośćuczynienia za krzywdę wynikłą ze śmierci osoby, która to śmierć była następstwem rozstroju zdrowia doznanego przez zmarłego wskutek bezprawnych działań m.in. organów władzy publicznej,

3. naruszenie przepisu art. 2, art. 32 ust. 1 i 42 ust. 2 Konstytucji przez odmowę zasądzenia na rzecz wnioskodawczynie kosztów zastępstwa procesowego i przerzucenie ich na wnioskodawczynię w sytuacji, gdy dochodzi ona należnych jej prawem roszczeń, których celem jest kompensacja szkody wyrządzonej jej przez niezgodne z prawem działanie organów władzy publicznej”.

W oparciu o to, skarżący wniósł o przyznanie wnioskodawczynie tytułem należnego jej utrzymania kwoty 524290,32 zł, zasądzenia na rzecz wnioskodawczynie zadośćuczynienia za krzywdy związane z niesłusznym skazaniem jej ojca w kwocie 570 000 zł oraz zasądzenie na rzecz wnioskodawczynie zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych prawem.

Na rozprawie odwoławczej pełnomocnik wnioskodawczynie poparł złożoną apelację oraz wniósł o sprostowanie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku określenia „mężczyzna w wieku 30 lat” na „mężczyznę w wieku 27 lat” oraz „obraz kliniczny z 1951 r.” na „obraz kliniczny z 1955 r.”.

Natomiast prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej wniósł o utrzymanie w mocy zaskarżonego wyroku.

W tej sytuacji Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Na wstępie zauważyć należy, że złożone na rozprawie odwoławczej wnioski pełnomocnika wnioskodawczynie o sprostowanie zaskarżonego wyroku nie są trafne, gdyż dostrzeżonych błędów w uzasadnieniu tego orzeczenia nie można uznać za oczywiste omyłki pisarskie lub rachunkowe. Jednakże, te dostrzeżone błędy nie miały istotnego znaczenia w przedmiotowej sprawie, bowiem Sąd pierwszej instancji przyjął, że istnieje bezpo-

średni związek przyczynowy pomiędzy niesłusznym skazaniem Krzysztofa A. a jego zgonem w dniu 14 listopada 1957 r.

Przechodząc do pierwszego zarzutu apelacji stwierdzić należy wyraźną sprzeczność treści tego zarzutu z uzasadnieniem apelacji. W podniesionym zarzucie skarżący domaga się zasądzenia utraconego przez uprawnioną należnego utrzymania dowodząc, że na to utrzymanie składa się „całe możliwe do uzyskania przez niesłusznie skazanego wynagrodzenie”. Z treści uzasadnienia wynika, że skarżący nie zgadza się z przyjęciem przez sąd orzekający, że tylko $\frac{1}{4}$ tego wynagrodzenia skazany przeznaczałby na utrzymanie dziecka, dowodząc że przyjęty przez sąd ułamek jest bardzo zaniżony i powinien w ustalonych okolicznościach wynieść co najmniej $\frac{1}{3}$.

Bezsporne w sprawie jest to, że skarżący nie kwestionuje przyjętego jako podstawę wyliczeń wysokości hipotetycznie osiągniętego przez skazanego wynagrodzenia. Natomiast zupełnie niezasadne jest twierdzenie skarżącego, że należne wnioskodawczyni utrzymanie równało się „z całym możliwym do uzyskania przez niesłusznie skazanego wynagrodzeniem”. Trafnie Sąd pierwszej instancji przyjął, że z zarobionych pieniędzy Krzysztof A. musiał zaspokoić życiowe potrzeby całej swojej trzyosobowej rodziny, w tym także swoje własne, oraz ponieść koszty utrzymania wspólne dla wszystkich członków rodziny (np.: czynsz za mieszkanie, opłaty za prąd, wodę, węgiel lub gaz, itp.). Te koszty wspólne dla całej rodziny, to co najmniej $\frac{1}{4}$ dochodów rodziny. W tych okolicznościach przyjęcie, że Krzysztof A. na potrzeby córki mógłby przeznaczyć $\frac{1}{4}$ swego wynagrodzenia należy uznać za zasadne.

Na marginesie zaznaczyć należy, że Sąd pierwszej instancji obliczył odszkodowanie, jako należne córce skazanego utrzymanie do chwili ukończenia przez nią 18 lat (co również nie jest kwestionowane przez skarżącego), mnożąc $\frac{1}{4}$ przyjętego wynagrodzenia skazanego przez 216 miesię-

cy (18 lat po 12 miesięcy) nie zauważając, że Krzysztof A. po opuszczeniu zakładu karnego do chwili śmierci (18 miesięcy) bezspornie dostarczał swojej córce należne jej utrzymanie.

Rozważając drugi zarzut apelacji, Sąd Najwyższy nie dopatrzył się naruszenia przez art. 556 § 1 k.p.k. konstytucyjnych zasad równości obywateli wobec prawa oraz zasad wynagrodzenia szkody wyrządzonej obywatelom przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej. Oczywistym jest, że z powodu niesłusznego skazania cierpi nie tylko sam skazany, lecz cały krąg osób z nim związanych. Ustawodawca zaś ograniczył możliwość zasądzenia zadośćuczynienia w stosunku do niesłusznie skazanego lub niewątpliwie niesłusznie tymczasowo aresztowanego bądź zatrzymanego. Ograniczenie zakresu kompensacji. należnej na tle poszczególnych przepisów prawa, jak podnosi sam skarżący, w świetle dotychczas prezentowanej przez Trybunał Konstytucyjny wykładni art. 77 ust. 1 Konstytucji nie uzasadnia twierdzenia o ich niekonstytucyjności. Niesłusznym jest twierdzenie, że jeżeli jedne przepisy (ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego) umożliwiają po śmierci niesłusznie skazanego dochodzenie zadośćuczynienia, a inne przepisy (art. 556 § 1 k.p.k.) – w odniesieniu do tego samego rodzaju szkody, powstałej wskutek tego samego zdarzenia ją powodującego – taką możliwość wykluczają, to równoznaczne jest z naruszeniem zasady równego traktowania.

Przede wszystkim, już w tytule powołanej ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. określone zostały podstawowe różnice między kręgiem osób nią objętych a kręgiem osób, o których mówią przepisy Kodeksu postępowania karnego w rozdziale 58. Ustawa z dnia 23 lutego 1991 r. dotyczy m. in. osób niesłusznie skazanych (represjonowanych) za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, a przepisy rozdziału 58 Kodeksu

postępowania karnego odnoszą się między innymi do osób niesłusznie skazanych za czyny niepopelnione. Jest to różnica tak zasadnicza, dostrzeżona również przez samego skarżącego, który występując z wnioskiem o stwierdzenie nieważności wyroku skazującego ojca wnioskodawczynie dotarł przez pierwszą i drugą instancję sądową z kasacją do Sądu Najwyższego.

Nadto, wbrew twierdzeniu skarżącego, ustawa z 23 lutego 1991 r. nie umożliwia dochodzenia po śmierci represjonowanego zadośćuczynienia za krzywdy doznane przez małżonka, dzieci i rodziców tej osoby. Art. 8 tej ustawy stanowi jedynie, że w razie śmierci osoby uprawnionej do odszkodowania i zadośćuczynienia, jej uprawnienia przechodzą na wyżej wymienione osoby. Oznacza to, że na małżonka, dzieci i rodziców przechodzi uprawnienie domagania się odszkodowania i zadośćuczynienia należnego osobie, wobec której stwierdzono nieważność skazującego orzeczenia.

W przedmiotowej sprawie, gdyby stwierdzono nieważność wyroku z dnia 5 czerwca 1953 r., skazującego ojca wnioskodawczynie (a nie uniewinniono go od popełnienia zarzucanego mu czynu), wnioskodawczynie mogłoby przysługiwać odszkodowanie i zadośćuczynienie należne jej ojcu za okres 4 lat odbywania kary więzienia. Natomiast przepisy przedmiotowej ustawy, tak jak art. 556 k.p.k. nie dają podstaw do zasądzenia zadośćuczynienia wnioskodawczynie za doznane przez nią, a związane ze skazaniem jej ojca, co jednoznacznie przesądza, iż powoływana przez skarżącego zasada nie została naruszona. (...)